

REGIONÁLNÍ PRINCIP

Zadání seminární práce z předmětu Praktikum k didaktice předmětů o přírodě a společnosti 1

VÝUKA O REGIONU

VS. REGIONÁLNÍ PRINCIP

Výuka o regionu se zaměřuje na seznámení žáků s daným regionem, tedy jeho polohou, přírodou, historií i současností. Získání znalostí o daném regionu se tak stávají cílem této výuky.

Učivo je řazeno v samostatném tematickém bloku, často pouze z pohledu jednoho oboru (předmětu).

Výuka založená na regionálním principu plní vzdělávací cíle vztažené k předmětu/oboru, ale využívá k tomu reálie daného regionu. Stává se tak prostředkem, nikoli samotným cílem.

Reálie vztažené k regionu se prolínají různými tématy, v ideálním případě napříč různými obory (předměty). Současně se může objevit v různých fázích vyučovací hodiny.

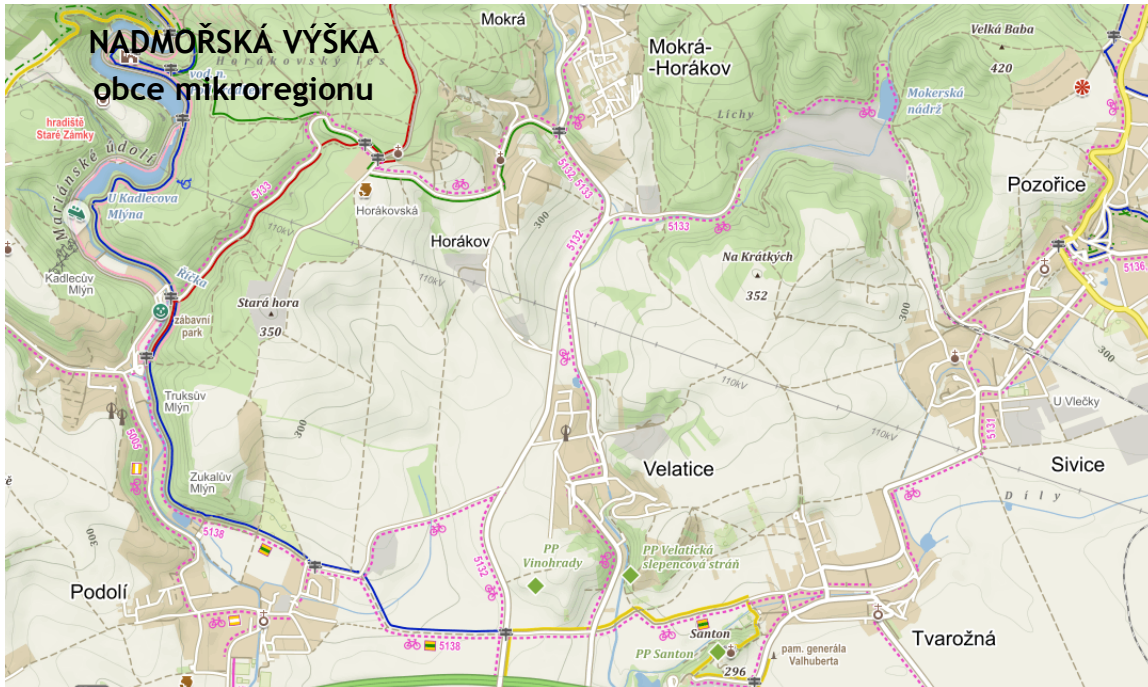
STANOVENÍ HRANIC REGIONU

„Region školy je území, které má výukovou hodnotu, je pro pedagogy a žáky z různých hledisek pozoruhodné, přínosné.“ Zouharová, 2012

Podle této autorky je velikost regionu dána

- **osobní dostupností,**
- **citovým dosahem,**
- **pomyslnou dohledností,**
- **konzistentností sledovaného jevu.**

Hranice regionu se pružně mění v závislosti na věku žáků/studentů, konkrétním tématu, ale také dostupnosti informací o daném území.

PAMÁTNÝ STROM
katastr obce

REGIONÁLNÍ PRINCIP A FÁZE VYUČOVACÍ HODINY

- ◉ **Motivace pro téma** - představení problému vycházejícího z místních reálií, pro jehož zodpovězení je potřeba znát určité pojmy či zákonitosti (cíl učiva). Spojení učiva s konkrétním místem má u žáků **vzbudit zájem o problematiku**.
- ◉ **Aplikace pojmů a poznatků** - využití právě naučeného k popsání, vysvětlení či zhodnocení stavu v regionu. Spojení učiva s konkrétním místem přispívá **k pochopení a zapamatování**.
- ◉ **Vyvození probíraného učiva** - reálie daného regionu se stávají modelovým případem, ze kterého je odvozeno určité pravidlo či pojem induktivní cestou.

UČEBNÍ ÚLOHA MOTIVAČNÍHO CHARAKTERU – VYPRÁVĚNÍ

Poslední únorovou sobotu odpoledne jsme s rodiči vyrazili na procházku po okolí Tvarožné. Hned na začátku Masarykovy aleje jsme odbočili vlevo směrem na Velatice. Na prvním vysokém stromě jsme viděli sedět káně. Asi číhalo na nějakého křečka. Kousek dál jsme zahlédli bažanty, jak hledají potravu na poli pod sněhem.

Pokračovali jsme dál k Velatické slepencové stráni a cestou jsme zahlédli několik srnek. Nahoře na stráni jsme měli velké štěstí, protože tam právě ježek ulovil zmiji, a tak jsme sledovali, jak s ní zápasí. Když jsme scházeli přes stráň dolů, zaslechli jsme v akátech kukání kukačky.

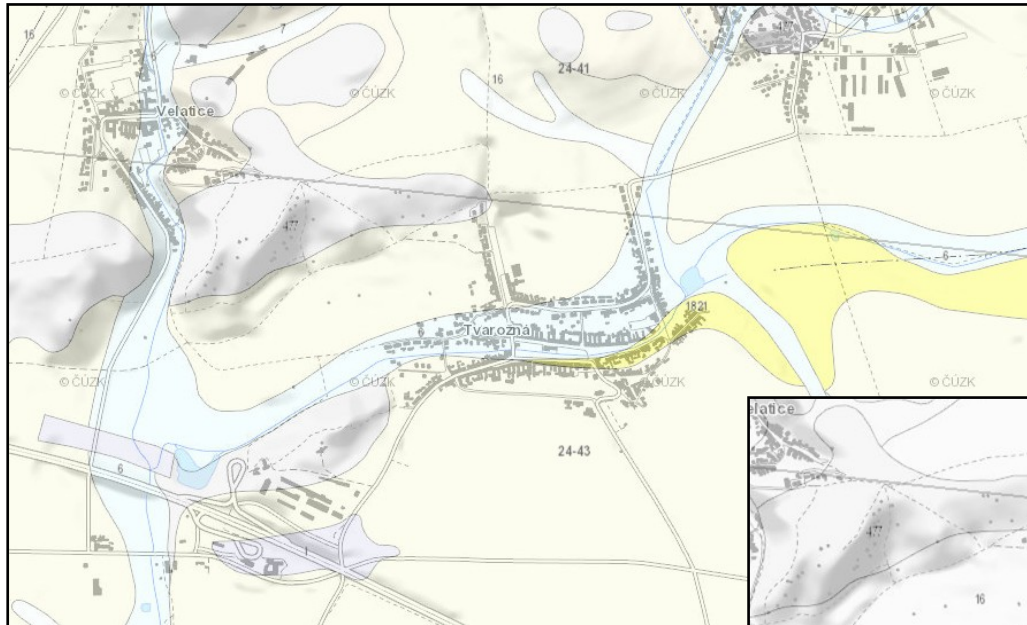
Ještě se nám nechtělo vracet, a tak jsme to vzali přes pole k Hrubé skále. V blátě jsme viděli čerstvé otisky stop, nejspíš divočáka. U rybníka pod Hrubou skálou jsme pak sledovali skokany, jak kuňkají a kladou do vody vajíčka.

Cestou od rybníka k fotbalovému hřišti jsme slyšeli podivný šramot nahoře v borovicích a já si pomyslel, že by to mohla být veverka. Když jsme chvíli sledovali koruny stromů, ukázalo se, že to byl strakapoud. Když už jsme byli skoro u hřiště, z ovocných stromů rostoucích mezi poli se vzneslo hejno špačků.

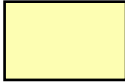

Sobotní vycházka se mi moc líbila, hlavně proto, že jsme pozorovali tolik zvířat.

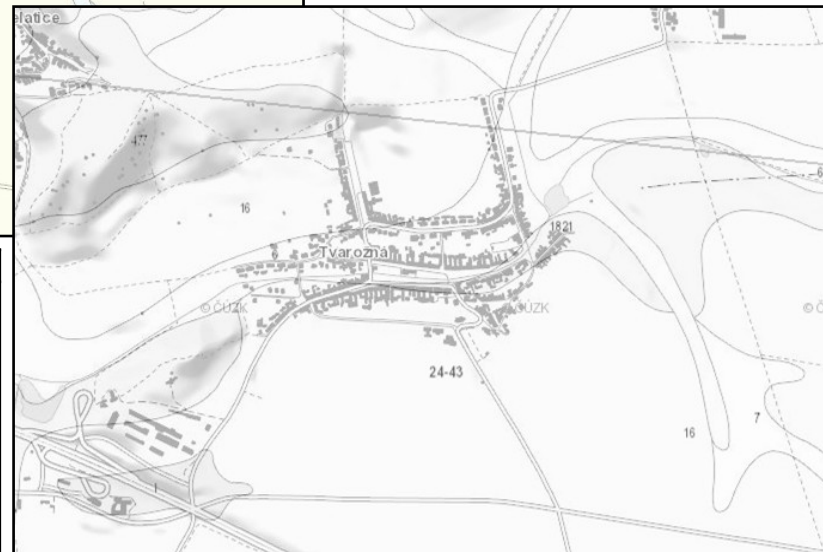
Vytvoření seznamu živočichů z textu, vyhledání informací o adaptacích na zimu jednotlivých živočichů, posouzení pravdivosti textu a jeho korekce, diskuse o vlastních zážitcích ze zimních vycházek po okolí.

UČEBNÍ ÚLOHA APLIKAČNÍHO CHARAKTERU – PRÁCE S GEOLOGICKOU MAPOU

Legenda mapy:

	SPRAŠ
	JÍL VÁPENITÝ
	SLEPENEC

slepenec	spraš	jíl vápenitý
Je hornina...	je hornina...	je hornina...
... USAZENÁ	... USAZENÁ	... USAZENÁ
... VYVŘELÁ	... VYVŘELÁ	... VYVŘELÁ
... PŘEMĚNĚNÁ	... PŘEMĚNĚNÁ	... PŘEMĚNĚNÁ
Zvětrává...	Zvětrává...	Zvětrává...
... VELMI RYCHLE	... VELMI	... VELMI RYCHLE
... RYCHLE	RYCHLE	... RYCHLE
... POMALU	... RYCHLE	... POMALU
Na těchto horninách jsou ...	... POMALU	Na těchto
... rovinky	Na těchto	horninách jsou ...
... kopce	horninách jsou ...	... rovinky
Lidé je využívají jako..	... kopce	... kopce
... pole	Lidé je využívají jako..	Lidé je využívají jako..
... sady/lesy	... pole	... pole
	... sady/lesy	... sady/lesy

Vybarvení slepé geologické mapy, vyhledání informací o místních horninách, aplikace znalostí třídění hornin a vlastnostech skupin hornin.

UČEBNÍ ÚLOHA EXPOZIČNÍHO CHARAKTERU – PRÁCE S TEXTEM + POZOROVÁNÍ

PŘÍRODNÍ REZERVACE SUCHÁ DORA

V údolí mezi Dobešovem a Spálovem se na severním kamenitém svahu nad potokem Suchá nachází přírodní rezervace Suchá Dora. Jedná se o unikátní území, protože je zde zachován téměř původní typ listnatého lesa bez zásahů člověka. Tento les se zde zachoval hlavně díky tomu, že se jedná o příkrý, kamenitý svah, který je pro lidi jen špatně přístupný.

Nejvíce zde roste buků, a to různě starých. Najdeme zde velikány staré až 150 let, ale také malé semenáčky, které čekají na svou příležitost, až některý z velikánů padne a udělá jim místo. Padlý kmen buku pak poslouží jako úkryt i potrava pro mnohé houby a živočichy. Každý podzim se zem v lese zbarví žlutohnědě záplavou bukového listí, které svým tvarem připomíná oko s hladkým okrajem.

Najdeme zde ale také další stromy - bukům je nejvíce tvarem svých listů podobný habr. Má také listy ve tvaru oka, ale mají zubaté okraje. Občas se svými listy ve tvaru srdce připomene lípa nebo javor klen se s listy velkými, ve tvaru otisku ruky. Nejpodivnější listy, které zde najdete, patří jilmu. Jeho listy mají tvaru oka se zubatým okrajem, ale zvláštní na nich je, že jedna polovina listu je výrazně kratší než ta druhá. Veverky a myšice v tomto lese jistě nejvíce ocení plody lísky, kterou poznáme také podle velkých, zakulacených listů se zubatým okrajem. Na jaře se zase svými bílými květy přihlásí o pozornost bez černý. Jeho listy jsou složeny hned z několika listů.

Protože je tento les tak unikátní, byl už v roce 1969 vyhlášen jako přírodní rezervace, tedy místo s unikátní přírodou, blízkou té, jak vypadala příroda v Oderských vrších dříve. Díky tomu je tato oblast pod ochranou státu a nikdo by zde neměl kácet, stavět, ani jinak ničit zdejší přírodu.

V textu vyhledání názvů dřevin a informace o tvarech jejich listů, rozřídění reálných listů a přiřazení názvů, diskuse o důvodech zřízení PR, diskuse o přirozené a pozměněné skladbě lesů v okolí obce.

UČEBNÍ ÚLOHA EXPOZIČNÍHO CHARAKTERU – PRÁCE S (TURISTICKOU) MAPOU

Vyhledání vesnic v okolí obce a doplnění světových stran, kde dané obce leží, vyhledání v mapě (a na základě zkušenosti), které obce leží na kopci a které v údolí.

vesnice	světová strana	nachází se ...	vesnice	světová strana	nachází se ...
Vítovka		NA KOPCI V ÚDOLÍ	Loučky		NA KOPCI V ÚDOLÍ
Kletné		NA KOPCI V ÚDOLÍ	Jestřábí		NA KOPCI V ÚDOLÍ
Emauzy		NA KOPCI V ÚDOLÍ	Mankovice		NA KOPCI V ÚDOLÍ
Dobešov		NA KOPCI V ÚDOLÍ	Veselí		NA KOPCI V ÚDOLÍ
Tošovice		NA KOPCI V ÚDOLÍ	Pohoř		NA KOPCI V ÚDOLÍ

REGIONÁLNÍ PRINCIP A TERÉNNÍ VÝUKA

➤ Především a střednědobé a krátkodobé formy terénní výuky

➤ Připravované pro konkrétní třídu a vedené učitelem

Stavba dřevin, poznávání listnatých dřevin v bezprostředním okolí školy
II. roč. ZŠ Tvarožná

➤ Přípravované a vedené ve spolupráci učitele a specialisty nepedagoga na danou problematiku

Poznávání a pěstování zeleniny,
Zelinářství P. Kříže, Tvazožná,
Kroukartí
III. roč. ZŠ Tvarožná

UČEBNÍ ÚLOHA EXPOZIČNÍHO CHARAKTER - POZOROVÁNÍ

Oderské náměstí, 1928, pohled východním směrem

Dokreslit do
obrázku
změny, které
jsou patrné
dnes, diskuse
o příčinách
změn.

Oderské náměstí, 1925, pohled západním směrem

REGIONÁLNÍ PRINCIP A PŘÍNOS PRO ŽÁKA/STUDENTA

- Problematika se týká něčeho hmatatelného a dobře uchopitelného, pro žáka smysluplného – **vnější motivace se mění na motivaci vnitřní.**
- Převažující **činnostní charakter** výuky vede k ukládání informací do epizodické paměti a tedy přispívá k trvalejšímu zapamatování učiva.
- Využívání reálií, byť ne přímo v terénu, vede žáky k přiřazování pojmů k reálným objektům či vztahům mezi nimi, čímž jsou **minimalizovány rozdíly ve výsledných subjektivních představách žáků.**
- Žák „zná“ svůj region, jednotlivé objekty či jevy „vidí“ v kontextu, ve kterém se odehrávají - **učí se hledat logické vztahy a souvislosti** ve „svém malém světě“, který je jeho poznávání přístupný.
- Region je **integrujícím prvkem**, neustále přítomným, ve kterém dochází, byť ne hned od začátku vědomě, k **pochopení provázanosti proměn přírody a krajiny díky působení člověka.**
- V neposlední řadě pak výuka založená na regionálním principu přispívá ke **změně postojů** žáků k regionu svého bydliště, ať již k jeho historii, kultuře, přírodě či krajině. K této změně postojů však nedochází díky databázi informací o regionu, které žák uložil do své paměti, ale **díky procesu jejich získávání**, postupnému odhalování, hledání vztahů a souvislostí.

REGIONÁLNÍ PRINCIP A JEHO PŘÍNOS PRO UČITELE

- ◉ **Osobní rozvoj** - hledáním informací o regionu učitel nezískává jen vlastní informace o regionu, ale učí pracovat z nejrozmanitějšími informačními zdroji, posuzovat jejich pravdivost a relevanci pro dané téma, seznamuje se zajímavými lidmi z regionu
- ◉ **Rozvoj didaktických dovedností** - při přípravě úloh více přemýšlí o jejich cílech, formulaci zadání, promýšlení jednotlivých kroků/operací, více si všímá žáků při práci
- ◉ **Změna v pojetí výuky** - uvědomění si, že cílem vzdělávání není pouze rozvoj znalostí a dovedností, ale také postojů žáků ke krajině, přírodě, společnosti, upřednostňování induktivního přístupu ve výuce před deduktivním.
- ◉ **Sebehodnocení** - větší autonomie při práci vede k uvědomění si svých schopností a dovedností.
- ◉ **Hodnocení komunitou** - výuka založená na regionálním principu (snad díky své nízké míře využívání) je velmi oceňována rodiči a komunitou obce. Učitel je vnímán jako ten, kdo si „všímá a cení si svého okolí“ a toto učí také své žáky/studenty.

REGIONÁLNÍ PRINCIP ZÁVĚREM

- ◉ Každý **region je specifický**, využívání regionálního principu ve výuce by nemělo být dogma, ale **příležitost pro žáky i učitele**.
- ◉ Základem výuky využívající regionální princip je nejen dobrá znalost místních poměrů učitelem, ale také jeho **vztah k danému regionu**.
- ◉ Reálie regionu slouží jako **fakta**, která mohou žáci **shromažďovat, analyzovat a hodnotit**, následně pak **formulovat a prezentovat vlastní závěry**.
- ◉ Regionální princip lze využívat **na každém stupni vzdělávání**, s rostoucí úrovní žáků/studentů se **zvětšuje region** nebo **prohlubuje** probíraná problematika.
- ◉ Region je často jediným prvkem v životě žáka který se **nemění** (mění se předměty, učitelé, ...), který svou **neustálou přítomností upozorňuje na pojmy, vztahy, souvislosti a zážitky spojené s jejich nabýváním**.
- ◉ Výsledkem je podobně jako při výuce o regionu **suma znalostí související s regionem**, ale v jiné kvalitě - v **oborovém a mezioborovém propojení**.

POŽADAVKY NA SEMINÁRNÍ PRÁCI

- 3 učební úlohy vycházející z reálií daného regionu a využívající některý z materiálů regionálního portfolia - texty, mapy, fotografie, ...
- Každá učební úloha z jedné oblasti - historie, geografie, příroda
- Povinné části učební úlohy (k práci s (turistickou mapou)

Zařazení učiva: III. ročník, Člověk a jeho svět, k tématu Moje obec nebo/a Orientace na mapě

Vzdělávací cíl: Žák určí světové strany na mapě.
Žák určí dle mapy, zda se dané místo nachází na kopci či v údolí.

Pomůcky: kartička se směrovou růžicí, turistická mapa místa Oder a okolí, pracovní list

Forma výuky: hromadná - samostatná práce nebo párová

Výukové metody: práce s mapou, rozhovor

Postup:

- 1) Rozdáme žákům kartičky s předtištěnou směrovou růžicí, do které žáci doplní zkratky světových stran (doplnění si následně mohou zkontrolovat v učebnici)
- 2) Každý žák (dvojice) dostane pracovní list a turistickou mapu místa bydliště. Žáci pracují dle pokynů v pracovním listu.
- 3) Následně společně kontrolujeme odpovědi z pracovního listu, přičemž jednotlivé obce žáci ukazují na turistické mapě vysvícené dataprojektorem na tabuli.

Přílohy: konkrétní pracovní listy, fotografie, ...

- **Odevzdání seminární práce do Odevzadávatny nejpozději do 31.1. 2018, případně u ústní části zkoušky předmětu DÍVZ.**